

SEM: Miten eroon fossiilisista?

Ilmastonmuutos on viheliäinen ja monimutkainen ongelma. Meidän pitäisi vähentää päästöjä paljon nykyistä nopeammin, mutta koko yhteiskunta toimii tällä hetkellä niillä polttoaineilla, joiden päästöjä pyrimme vähentämään. Tällä hetkellä pääkeino päästöjen vähentämisessä on päästökauppa, jonka tavoitteena on kasvihuonekaasujen vähentäminen kustannustehokkaasti. Päästökauppa velvoittaa yritykset kompensoimaan tuottamansa päästöt ostamalla rajallisesti saatavilla olevia päästöoikeuksia huutokaupassa. Toinen keino on asettaa eri polttoaineille viimeinen käyttöpäivä eli kieltää ne, kuten Emma Kari (Vihr.) ehdottaa.

Vaikka kieltäminen vaikuttaa yksinkertaiselta ratkaisulta, sillä on myös ongelmansa. Yhden teknologian kieltäminen ei poista korvaavan teknologian investointeihin liittyviä selvityksiä, lupaprosesseja, demokratiaan kuuluvia valitusoikeuksia ja muita hidasteita. Absoluuttinen kieltäminen voikin aiheuttaa kokonaisuuden kannalta epätarkoituksenmukaista, jopa haitallista, toimintaa. Absoluuttinen kieltäminen voi viedä jopa huomion myös itse tavoitteelta, eli päästöjen vähentämiseltä.

Kiellon sopivan päivämäärän ennustaminen on mahdotonta, ja siten sen valinta on mielivaltaista. Energiasektorille tyypilliset pitkäaikaiset investoinnit sitovat käytetyt rahat vuosikymmeniksi eteenpäin. Entä jos vuotta myöhemmällä kiellon päivämäärällä oltaisiin päästy kertaluokkaa parempaan tulokseen puolet edullisemmin? Tai mitä jos erilaisten viivästysten vuoksi korvaavaa infrastruktuuria ei yksinkertaisesti saada tehtyä ajoissa? Sähkön tai lämmityksen katkaiseminen yrityksiltä tai asunnoista ei ole hyväksyttävää, saati laillista, ja johtaa nopeasti ihmisten terveyden vaarantumiseen ja mittaviin taloudellisiin menetyksiin. Tämä puolestaan voi johtaa kieltojen mitätöimiseen, epävarmuuden lisääntymiseen ja siten kustannusten nousuun tai tavoitteiden vesittymiseen.

Kieltojen sijaan Suomen Ekomodernistien ehdotus on, että

- 1) **Päästökauppaa kiristetään vastaamaan Pariisin tavoitteita vähentämällä päästöoikeuksien määrää.** Tarvittaessa sen taloudellisia vaikutuksia pehmennetään jakamalla päästökaupan tuottoja suoraan ihmisille (kts lisätiedot hiilimaksusta ja -osingosta lisätiedoissa).
- 2) **Päästökaupan heikkouksia korjataan mm. poistamalla bioenergian nollapäästöolettama ja liittämällä maankäyttösektori ja hiilinielut päästökauppaan, -maksuihin ja -laskentaan.** Tällä hetkellä bioenergian nollapäästöolettama ja uusiutuvan energian tavoitteet lisäävät päästöjä päästökauppa-alueella.
- 3) **Päästökauppasektorin ulkopuolelle otetaan käyttöön *hiilimaksu ja -osinko*-järjestelmä** (englanniksi Fee&Dividend), jossa kaikille päästökaupan ulkopuolella oleville polttoaineille asetetaan ennustettavasti nouseva hiilimaksu, joka on suhteessa polttoaineen päästövaikutukseen. Hiilimaksulla kerätyt rahat jaetaan lyhentämättöminä tasaisesti markkina-alueen kansalaisille.
- 4) **Markkinamekanismien ollessa paikallaan niiden annetaan toimia.** Esimerkiksi päästökaupan heikkoutta viime vuosina selittää kansallinen, tempoileva ja suosikki- ja inhokkiteknologioita esille tuova politiikka. Päästökaupan ennustettavuus ja tehokas toiminta perustuu markkinaehtoisuuteen, eli siihen että sen annetaan toimia rauhassa, kunhan päämäärän kannalta riittävän tiukat ehdot on säädetty. Tällöin voidaan purkaa ja jättää toteuttamatta muita toimia kuten tuotantotukia ja kieltoja.

Lisätietoja sähköpostitse suomenekomodernistit@gmail.com tai seuraavilla sivuilla olevista lisätieto-liitteistä.

Lisätietoja

Tasaisesti kasvava hiilimaksu

Hiilimaksu (engl. Carbon Fee) kerätään polttoaineesta heti, kun se ensimmäisen kerran siirtyy talousjärjestelmään kaivoksesta tai ulkomailta tuotaessa. Kun hiilimaksua kerätään kaikilta polttoaineilta niiden päästöjen mukaisesti, siirtyy veron hintavaikutus aina eteenpäin tuotantoketjussa kuluttajalle asti. Tällöin vähäpäästöiset tuotteet saavat pienemmän verotaakan ansiosta kilpailuetua ja kuluttajan on helpompi valita ympäristöystävällinen tuote, koska vähäpäästöisyys näkyy hinnassa. Veroa tulee korottaa joka vuosi ennaltamäärätyn ohjelman mukaisesti. Näin yritykset pystyvät ennustamaan tulevaa muutosta ja voivat investoida sen mukaisesti.

Hiilimaksun etu on sama kuin päästökaupalla: se kannustaa vähentämään päästöjä ensimmäisenä siellä, missä se on kaikkein tehokkainta. Se jättää kuitenkin mahdollisuuden käyttää korkeapäästöistä teknologiaa kaikkein vaikeimmissa kohteissa. Jollain sektorilla voi olla kustannustehokasta vähentää päästöjä 90%, mutta 100% vähennyksen saavuttaminen voi maksaa huomattavasti enemmän. Kun päästövähennysten hinta alkaa nousta, voidaan resursseja keskittää toisille sektoreille, joilla päästöjä voidaan yhä vähentää kustannustehokkaasti. Absoluuttisen kiellon alaisena tämä ei ole mahdollista. Helposti ennustettava toimintaympäristö on otollinen yritysten tehokkaalle toiminnalle. Maksu kannustaa yrityksiä kilpailemaan vähäpäästöisten tuotteiden kehittämisessä, koska ne ovat suhteessa halvempia valmistaa ja niitä on siten helpompi saada kaupaksi.

Kansalaisten hiiliosinko

Hiilimaksu nostaa kulutustuotteiden hintoja, kuten jossain määrin myös fossiilisten kiello ja kiristyttyä päästökauppa. Tämä vaikuttaa eniten pienituloisiin, joiden perustoimeentulo hankaloituu, kun ruokakulut ja työmatkojen kustannukset kasvavat. Jotta pienituloisten ihmisten elämänlaatu ei laske, täytyy kerätyt tuotot jakaa uudelleen. Yksinkertaisin ratkaisu on jakaa koko kerätty hiilimaksupotti tasan kansalaisen kesken kuukausittaisina tilisiirtoina. Tämä turvaisi etenkin vähävaraisempien toimeentuloa ja toimintakykyä, ja toisaalta järjestelmä olisi tehokas, sillä tasajaossa vaadittu byrokraatia olisi minimaalinen.

Osingon hyöty on suurin pienituloisille, joilla osinko muodostaa heille suuremman osuuden kokonaistuloista kuin hyvätuloisilla. Hiiliosinko toimii siis eräänlaisena perustulona. Kun moni ihminen tottuu hiiliosinkojen tuomaan tukeen, hiilimaksujärjestelmän kaataminen on myöhemmässä lainsäädännössä poliittisesti hyvin vaikea päätös, jota monet vastustavat. Hiilimaksu osinkoineen kannustaa kansalaisia vähentämään päästöjään, sillä pienentämällä omaa hiilijalanjälkeään pienentää myös suhteellisia menojaan. Ne kansalaiset, joilla on pieni hiilijalanjälki, saavat järjestelmässä siis itselleen huomattavia etuja.

Hiilitullit ja veronpalautukset

Jotta päästöintensiivinen tuotanto ei valuisi järjestelmän ulkopuolisiin maihin, järjestelmän ulkopuolelta saapuville tuotteille täytyy asettaa hiilitulli. Tällöin alueen rajalla voidaan kerätä hiilimaksu, joka kompensoi tuontituotteiden halvempia perushintoja. Näin helpotetaan hiilimaksun sisältävien tuotteiden asemaa, kun kuluttaja ei koe järjestelmän ulkopuolisia tuotteita merkittävästi halvemmiksi.

Vastaavasti voidaan antaa veronpalautuksia, jos hiilimaksualueella tuotettuja tuotteita viedään järjestelmän ulkopuolelle. Tämä auttaa pitämään myös vientiteollisuuden kilpailukykyisenä. On selvää, että järjestelmä toimii sitä paremmin ja tehokkaammin mitä isompi alue on sen piirissä.

Toteutettavuus

Hiilimaksu on kaikkein yksinkertaisin tapa edistää päästövähennyksiä. Se ei vaadi monimutkaista huutokauppajärjestelmää eikä erillisiä tukijärjestelmiä poliitikkojen valitsemille teknologioille. Se valjastaa käyttöön markkinatalouden hyvät puolet ja motivoi sekä yrityksiä että kuluttajia vaikuttamaan päästövähennyksiin omilla toimillaan. Se on ennustettavissa oleva, mikä helpottaa elinkeinoelämän investointisuunnitelmia.

Se on myös reilu, sillä kerätyt tuotot jaetaan tasan kaikille kansalaisille, eikä se yksinkertaisena järjestelmänä kasvata byrokratiaa ja antaa poliitikkojen keskittyä muihin asioihin. Tässä mielessä se on verraten hyväksyttävä monenlaisille poliittisille puolueille.

Jotta hiilimaksujärjestelmällä olisi merkittävää vaikutusta, se ei voi jäädä pelkästään Suomen sisäiseksi projektiksi. Mitä suuremmalla alueella se saadaan nopeasti voimaan, sen parempi. Suomen kannalta otollinen lobbauskohde on EU ja pienemmässä mitassa Pohjoismaat. Muita mahdollisia kumppanimaita ovat esimerkiksi Ranska ja Kenties Iso-Britannia.

Yhteenveto

Hiilimaksu ja -osinko -järjestelmän etuna on yksinkertaisuus ja markkinaehtoisuus sekä yritysten ja yksityisten ihmisten oman edun tavoittelun yhdistyminen ympäristötavoitteiden kanssa. Riittävän korkea hiilimaksu valjastaa käyttöön markkinatalouden parhaat puolet ja tekee tarpeettomiksi monenlaiset tuotanto- ja investointituet, vähentäen byrokratiaa ja vapauttamalla resursseja tuottavampaan käyttöön.